

400 років надання Магдебурзького права місту Ніжину

Ніжин-2025

Магдебурзьке право в Україні отримали

-Львів - 1354 рік,

-Київ – 1494 рік.

**Упродовж XV–XVII століть магдебурзьке право
отримали більшість міст України.**

**Хронологія надання магдебурзького права на
Чернігівщині:**

-Новгород-Сіверський (1620),

-Чернігів (1623),

-Ніжин (1625),

-Батурин (1654),

-Козелець (1656),

-Остер (1662),

-Прилуки (1782).

Щасний Вишель (Щенсни Вессель, пол.Szczęsny Wessel herbu Rogala) – польський шляхтич гербу Рогаля, військовий, намісник Речі Посполитої на Сіверщині на початку XVII ст., **перший вйт м. Ніжина**. Походив, ймовірно, з роду Wessel із Східної Пруссії, предки якого оселилися на Мазовеччині, де займали керівні та придворні посади.

Свою кар'єру Щасний Вишель розпочав у війську. 1609 року стає королівським ротмістром. Під час походу Лісовського у 1615 році проти Московського царства потрапив у полон. У 1618 році звільнений з полону. За Деулінським перемир'ям (1618) Чернігівсько-Сіверські землі відійшли до Польщі. Цим краєм опікувався королевич Владислав Ваза, який на місцях призначав представників влади, серед них - Щасний Вишель у Новгород-Сіверську. З 1621 року Вишель Щасний отримав посаду капітана (належали військово-адміністративні управлінські функції). З 1623 року він стає новгород-сіверським хорунжим, в 1623-1635 - **першим вйтлом Ніжина**. На цій посаді відзначився під час відбудови, заселення міста й округи, за що отримав у володіння місто Борзну.

Польський король Сигізмунд III, захопивши територію Чернігівщини, почав укріплювати основні її міста. 26 березня 1625 р. він надав Ніжину Магдебурзьке право, земельні володіння та герб із зображенням Георгія Побідоносця, який списом вражає змія. Вже на той час майстерність ніжинських ковалів, зброярів, майстрів золотих справ, чботарів, ткачів високо цінувалася далеко за межами міста. Надзвичайно популярними стають Ніжинські ярмарки.

Ніжин був приєднаним до ліги європейських міст, які користувалися магдебурзьким правом. Ніжинські міщани звільнялися від значної частини повинностей на користь старост. Жителям дозволялося займатися різними промислами, варити пиво, мед, виробляти горілку, солод, за що з них стягували податки до міського бюджету. Магістрат турбувався фінансовими надходженнями та слідкував за своєчасною сплатою податків та зборів (мостові й вагові на базарах, ярмарках, торгівельне мито від завезених товарів).

На утримання місцевого уряду виділялися земельні угіддя. Прибутки використовувалися для потреб магістрату, будівництва приміщень (як то міська лікарня), ремонт гребель, фортечних укріплень, мостів. На кошти міста була побудована ратуша з годинником, три гостинних будинки для купців. Магдебурзьке право прискорило розвиток ремісництва, торгівлі, заснування цехів. 1634 року в місті функціонували 8 цехів: ковальський, кушнірський, ткацький, шевський, гончарний, різницький, калацький, музичний цехи.

Магдебурзьке право сприяло економічному розвитку міста, Ніжин перетворився у важливий центр торгівлі на Лівобережжі.

У 1831 році указом Миколи I Магдебурзьке право було юридично скасоване, і Ніжин перетворюється на провінційне містечко Російської імперії.

Печатка магістрату м. Ніжин

[Small, illegible text at the bottom right]

Міщанин
(XVIII ст.)

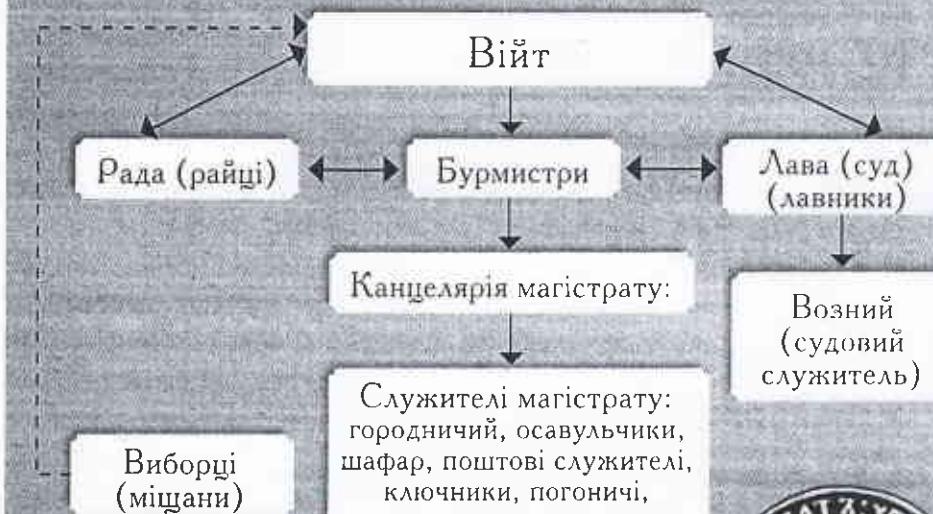

Запровадження магдебурзького права на Чернігово-Сіверщині мало свою специфіку. У 1620-х рр. містами опікувався королевич Владислав. Спочатку вйтами призначалися місцеві капітани, які за дорученнями королівської влади у Варшаві реалізовували свої владні повноваження. Магдебурзьке право не поширювалося на євреїв, яким королевич Владислав своїм універсалом заборонив селитися на Чернігово-Сіверщині. Міщани не повинні були приймати під свою юрисдикцію так званих «клузних людей», тобто вільних (тих, хто козакував). Але згодом ці обмеження пішли в минуле, насамперед, із початком Національно-визвольної революції у 1648 р. Тоді напевно Чернігів та інші значні міста користувалися повним магдебурзьким правом, в тому числі стосовно вибору віта. Одними з перших міщанських вйтів у Чернігові згадуються Ярема Полуботок (прадід гетьмана Павла Полуботка, чернігівський райця у 1637 р.) та Іван Скиндер (1649).

Міщанка
(XVIII ст.)

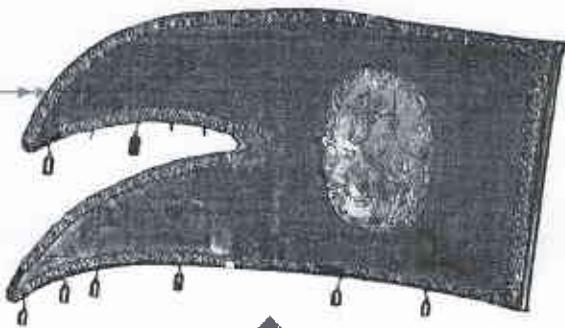
СТРУКТУРА МАГІСТРАТСЬКОГО ПРАВЛІННЯ

Ніжинський магістрат (1771),
архітектор А. Квасов

Прапор ніжинського цеху
золотарів (XVIII ст.)

Печатка
ніжинського цеху
«срібллярів» (1786)

По указу Со^ю Величества
Государя Императора
Павла Петровича —
самодержца всероссийского

И простая, и простая, и простая.

Предъ яхтсм сего ^{Год} стихи Никонской Ины
Иканет аин Арапікъ, подъѣть съ Никона образные
Россійскій Имперії орея и жития по ею надобн
Которому въ създаніяхъ та же обратно съ Никономъ въ
Холмъ въ быво по създа ^{Год} Императорскаго
Величества Указомъ ^{Год} Синигъ стоящимъ съѣзду
предъ ^{Год} Исаи пашепортъ съ благополучно
король Никонъ изъ Франсскаго Никонскаго Магистрата
Арапікъ съ фокомъ на Единъ годъ данъ. 1707 год
февр. 16. съѣзду

февр. 10. 1911 г.
Бургомистр Симеон К.
рассматривал твои апелляции

W.B. ~~and~~ ^{and} 1910 Oct 21st 21

1
1799-го Октября 21.

Від Греческих Ніжинських Магістрату,

Прошеніє.

Честолюб ми з то претендуючи въ Санктпетербургъ
Иностранныйъ Грекъ Оланитій Проходивъ Путемъ до-
стиль въ окочь Греческаго Магістрата о прошеѣ сюда
Задовітвованія, чужими находкіи донесъ сюду
Магістрату, что мы здогадываемъ учиненіе его
Путемъ въ Иностранныхъ Грекахъ, сокращено вѣдатъ,
а помору и въ видѣ съзыванія засѣданія За сѫдітвовані-
юю, ни какога сумнія въ ней не можетъ, и въ
того Греческого Ніжинскаго Магістрата почерно про-
силъ, принять въ благородленіе гнімое намъ греческій
городокъ съ Пущини Чиреніе, прошение съюз-
тавленію въ окочь Магістрата въ видѣ, и окочь
учинить опредѣленіе.

Лікъ неизвѣданихъ Генералъ
Рѣшту горю разумомъ риздомъ

1799-го Октября 21, отъ Греческій
Ніжинскій Магістратъ. Послушавши сего прошеї
и въ опредѣленіи: пакъ Установленіемъ проси-
тии именъ Сапоржна Ибрій різдаромъ, что

1799-го
Октября 21

№ 62.

Въ грекії Нікінії Магістратъ

(Прощеніе)

Иерархії Грекъ передавши цъпють Добоїи
Село Фреорії 17. листа воли Торії
Десниці. Еще звсій въ прошліхъ 1800 рѣвъ
вът Октября 10. дня, Согиніє Буховськое
Землеміріе, въкоторомъ отредактиро
ваний чинъ исполнителіи всімъ Его, наездъ
бувъ, и претого Часъ Годушико таємничію
Чреши Агапіта Хіоди чиніть и всімъ Ч
наїдниши. Его неизгубивши чинъ въ
Синкіпъ передача Грека цъпють Добоїи; Дана
1800 р. Откако то, Буховськое Землеміріе при
сихъ представленихъ Грекесію Иерархію
Магістратъ пошуто прещъ Утверждію
Октое на Землеміріи Округії видані
Октое поприданія симъ.

Андрій Гоголь
Федоръ Митрополитъ

1813 рока Фреорії № 10
Азъ чину Его Магістрату
Буховськое Грекесію Иерархію
1813 рока Магістратъ пошуто въчиненія
Фреорії № 10 прошъ Императорській предводитѣвъ

шинського роду. На початку ХІХ ст. тут навчався Гоголь, гімназичним другом якого був виходець з Греції Вазаці. Він пізніше супроводжував та опікав великого письменника під час подорожі до Ереспалому.

8. Греко-католицька церква на Кладовищі початку ХІХ ст. Розташована серед гаю. Гоголь був присутній на освячення церкви і описав це у своєму гімназичному оповіданні.

9. Будівля грецького купця кін. XVIII-поч. XIX ст. на першому поверсі - ліхтарно-судова крамниця. Розташована в частині Ніжина "Нове місто".

10, 11, 12. Ярмаркові площа Ніжина. Ярмарки тривали 2-3 тижні і збиралися біля козацького собору Миколая - на Покрову, на виїздах з міста на Трійцю та Масляну. Хрим вітчизняних товарів греки привозили шовк з Італії, саксонський фарфор з Німецьчини, французьке скло. З туреччини - ріані вина, плоди тощо.

13. Міський замок

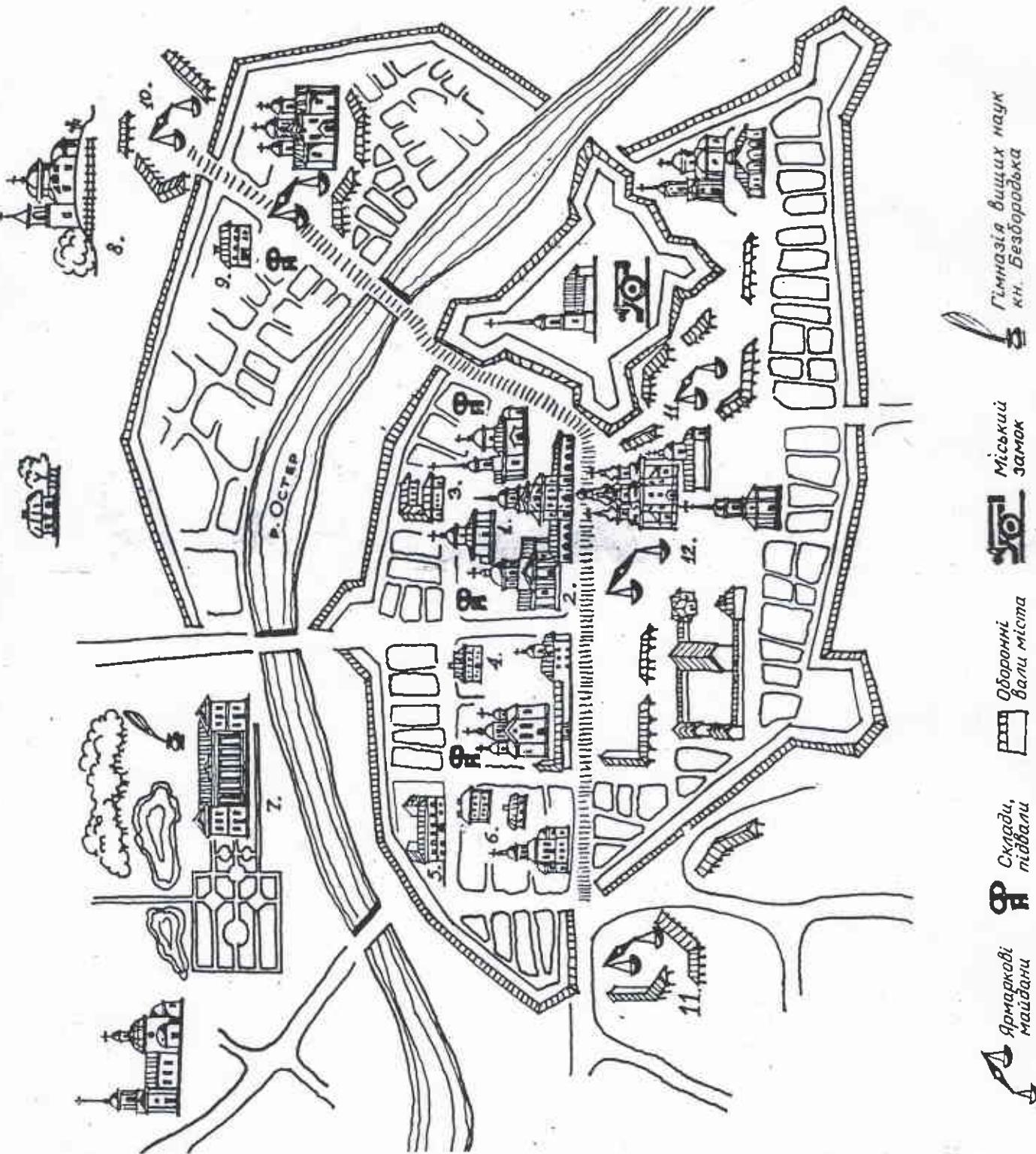
14. Склади, підвальні приміщення

15. Ярмаркові майдани

16. Азовський флот

17. Гімназія вищих наук

18. Бездородька

1. Церква Архангела Михаїла 1719
-1729 р. Архітектура на європейській християнських церков на Валуках. В стіни церкви замуровані обряди в епітафіїах. При церкві була бібліотека з стародруками.

2. Візантійська церква 1782 р. побудована на місці дерев'яного греко-католицького храму. Має склепінчасті підвальні, що використовувались під складами. Портики на фасадах - пізняша прибудова.

3. Олександровське греко-католицьке училище 1817 р. Займає велике квартал. Споруда має глибокі підвальні склади.

4. Магістрат, де зберігалися печатка документи братства. Вибори до магістрату описані Гоголем.

5, 6. Купецькі судинки XVII-поч. XIX ст. на Грецькій вулиці.

7. Гімназія вищих наук 1805-1817 р. Засновники походять з украйнського стар-

гімназія вищих наук
кн. Бездородька

Копія схеми реконструкції Ніжина кінця XVIII- початку XIX ст.
План-макет. Київ 1993

Рештки будівель магістрату в м. Ніжині. Фото 1950-х років.
/за матеріалами інтернет видань/

